

Oglasi, pripisani itd. tiskaju i računaju se na temelju običnog cijenika ili po dogovoru.

Novci za predbrojbu, oglase itd. šalju se naputnicama ili položnicom pošt. stacionice u Betu na administraciju lista u Pulu.

Kod naručbe valja točno označiti ime, prezime i najbližu poštu predbrojnika.

Tko list na vrijeme ne primi, nekak to javi odpravniku u otvorenom pismu, za koji se ne plaća poštarina, ako se izvana napiše „Reklamacija“.

Čekovnog računa br. 8.47-19.
Telefon tiskare broj 38.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve polcvrti.“ Narodna poslovica.

Odgovorni urednik i izdavač Stepo Gjiuč. — U nakladi tiskare J. Krimpuč i drug. u Puli. — Glavni suradnik prof. Matko Mandić u Trstu.

Krzmanje radnika u Trstu.

Kadno su ono 23. jenara t. g. grijači sa lloydovog parobroda „India“ zapustili svojevrijedno radnju, nitko nije mogao ni slutiti od kakvog će biti zamašaja ta neznačajna činjenica, nitko nije mogao ni saznati, da će zbog toga doći u gradu Trstu do užasnih posljedica. Danas — u petak — dok ovo pišemo — teče ljudska krv po tršćanskim ulicah, koje izgledaju kao da vlada tuj obsjedno stanje. Strašan bijaše pogled po glavnih ulicah grada Trsta kadno je krzmajuće radništvo došlo u sukob sa redarstvom pak sa vojničtvom. Vojničtvo je bezobzirno strijelalo, te je više mrtvih a mnoštvo ranjenih radnika, redara i njihovih predstojnika. Do sukoba sa vojničtvom došlo je na horsnom i na velikom trgu, a sa redarstvom na različitim mjestih grada. Redarstvo je upotreblilo gole sablje a vojničtvo bodove, pak olovo! Sav promet bijaše obustavljen već prije podne; poslije podne prestao je kolati i električni tramvaj. Sve ulice vrville su ljudstvom. Radnici se sakupljahu sad ovdje sad ondje, ponajviše u sjedištu socijalističkog društva. Poslije podne uređen bijaše sastanak sviju krzmajućih radnika u prostranom kazalištu „Politeana Rosselli“. Tuj zaključioše radnici, da se neina napustiti krzmanje. Odatle se raztrsoše radnici po cijelom gradu. Kažu, da ih bijaše na okupu oko kazališta do 10.000 duša. Jedan dio radnika pošao je u razne tvornice, gdje se je radilo. Tuj je došlo najprije do izgređa i do sukoba sa redarstvom. Radnici pobishe na tvornicah prozore i vrata, na ulicah plinске svjetleke itd. Veći dio radništva sakupljao se je na horsnom i na velikom trgu, gdje redarstvo uzalud nastojalo, da očisti ulice i trgovine. Na pomoć mu priskoćilo vojničtvo. Došlo je do krvavog sukoba; žrtava je palo s objiju strana. Sve ovo doznajemo iz pripoviedanja, jer se nalaze među krzmajućim radnicima i slovoslugari, te nije u petak izašao nijedan ni rani ni večernji list. Ovo površno izvješće popuniti ćemo naknadno, a sada da vidimo kako je nastalo to krzmanje i koji mu bijaše povod.

Prvi su zapustili radnju — kako već rekomo — grijači sa lloydovog parobroda „India“ dne 23. jenara t. g. Ovim pridružilo se odmah grijači sviju lloydovih parobroda, koji bijahu u ono doba u tršćanskoj luci.

Dne 26. jenara sastao se svi ti grijači na dogovor te zaključioše, da se odaslanje ravnateljstva Lloydada posebno odaslanstvo, koje će mu izručiti spomenicu, u kojoj zahtjevaše: 1. ukinuće straže na parobrodih dok se nalaze u tršćanskoj luci; 2. ukinuće dvosatne radnje, koja bijaše u staroj satnici u novije doba dodana, ili da im se dade za ta dva izvanredna sata njihovoj plaći primjerenu odštetu.

Odaslanstvo izjavi nadalje, da očekuje za osam dana odgovor i da će međutim grijači poprimiti radnju na paro-

brodih pod uvjetom, ako im se povoljno odgovori na obje točke; da će im se naknadno dati odštetu za ona dva sata dnevne radnje.

Grijači tvrde, da su imali sve do nedavna na putovanju osamsatu radnju. Prošloga mjeseca novembra dodao im dva sata radnje, čim ih prikratiše na odmoru za ta dva sata. Grijači pristaoše teško mukom na taj novi teret, u nadi, da će biti bar po noći slobodni čim stignu parobrodi u tršćansku luku. Ali se prevariše, jer su morali redomice vršiti noćnu stražu i u tršćanskoj luci.

Međutim vraćali se lloydovi parobrodi sa raznih strana u Trst i svi nadošli grijači pridružiloše se spomenutom zahtjevom.

Činilo se je obćenito, da će ravnateljstvo Lloydada mirnim putem poravnati taj posao sa svojim grijači. Na tomu nebjše tako. Ono se nije s početka ni obziralo na opravdane želje svojih podčinjenika a kaimo li, da bi im zadovoljilo. Mjesto povoljnog rješavanja dobiše grijači za odgovor, da im je ravnateljstvo odbilo oba zahtjeva.

Radi toga nesuretljivog postupanja lloydovog ravnateljstva zapustili su svi grijači nalazeći se u Trstu radnju. U to doba bijaše u Trstu oko 200 lloydovih grijača ukrcanih na 20 parobroda. Većina ovih parobroda nije mogla iz luke radi nestašice grijača.

Ravnateljstvo Lloydada, nalazeći se u velikoj stisci, obrati se na zapovjedništvo vojne mornarice u Puli, da mu pošalje sto veći broj grijača sa carskih brodova. Proti svakom očekivanju zadovoljilo je vojno zapovjedništvo toj neopravdanoj molbi. Taj korak vojne mornarice izazvao je veliko ogorčenje ne samo među grijači nego također i među ogromnom većinom tršćanskog građanstva, koje je moralno podupiralo težnje siromašnih grijača. Tim bo se je vojna mornarica postavila na stranu ravnateljstva Lloydada proti njegovim podčinjenim. Ona je posredovala u sporu na korist ravnateljstva proti grijačima.

Pomoću grijača vojne mornarice odputovalo je nekoliko parobroda iz tršćanske luke na redovitu plovidbu.

U carevinskom vieću podnešana bijaše interpelacija radi postupka vojne mornarice. Ravnateljstvo Lloydada dalo je na log svojim kapetanom u tudjih lukah, da dopelaju sobom u Trst tudjih grijača. Iz grčkih i talijanskih luka stiglo je više grijača. Tim je porasla ogorčenost među krzmajućim, koji su se konačno osvjedočili, da im postaje sve to teža borba sa ravnateljstvom i da im ovo nekani podništvo zadovoljiti. Svi dogovori, koje zapredoš sa svojim gospodari ostaše bezuspješni. Na to je preuzelo taj posao u svoje ruke predsjedništvo socijaldemokratske stranke u Trstu. Uplivni članovi predsjedništva stupiše u dogovor sa ravnateljstvom Lloydada i sa cesarskom vladom. Njihovo posredovanje nije uradilo željenim plodom. Ravnateljstvo Lloydada ostalo je tvrdokorno na prvobitnom stanovistu.

Međutim raslo je danomice sve to više nezadovoljstvo i ogorčenje proti

Lloydu i među ostalim radničtvom grada Trsta. Ono se je sastajalo tajno i javno, ponajviše u prostorijah socijaldemokratskog društva. U sriedu veče imali su kolovodje tršćanskih radnika posljednji dogovor, na kojem bijaše zaključeno, da se u znak sloge i solidarnosti sa grijači zapusti radnju u svih većih javnih i privatnih radionicah. U četvrtak bijaše radnikom u svih radionicah tajno javljeno, da će u petak započeti obće krzmanje sviju radnika u Trstu. Zaključak bijaše točno izvršen te je već u petak došlo do izgređa, koje opisamo na uvodu.

Naknadno doznajemo, da je kod sukoba u petak pod veče palo 9 osoba mrtvih a preko stotine što teže, što lakše ranjenih. Na velikom i na horsnom trgu da je izgledalo kao na bojištu a u ljekarni Brendini, kamo prenesoše nekoje ranjene, da bijaše sve krvavo. Liečnici sa liečničke postaje, vozovi crvenoga križa i poslužnici javne bolnice sa nosiljkama jurili su po gradu kao da su na bojištu. Tekar kasno u veče uzpostavljen bijaše mir. Neugodno vrijeme uplivalo je također na to, da se je veliko mnoštvo naroda sa javnih mjesta razbjeglo.

U subotu u jutro došlo je opet na više mjesta do sukoba između oružane sile i radništva. Govori se, da bijaše neka ženska probodena, više osoba ranjeno a mnoštvo njih uapšeno. Demonstracije po ulicah grada trajale su čitav dan. Veći odieli vojničtva, spremni kao u ratno doba, kolali su neprestano po tršćanskim ulicah. Pogibeljnija mjesta bijahu vojničtvom zaposjednuta. Sve trgovine, svi dućari, sve radionice, u obće sve bijaše već u jutro zatvoreno. Sva javna tržišta bijahu prazna. Prije podne stiglo je vojničtvo pojačanje iz Gorice. Očekivalo se je i konjanništvo.

Medju građanstvom vlada silna grozničavost; poslovi su obustavljeni; značajnog občinstva pune su ulice. Pod veče povuklo se vojničtvo u kasarne, što bi imalo na dobro slutiti jer se govori, da su pouzdanici krzmajućih imali poslije podne poslednji dogovor sa ravnateljstvom Lloydada. Možda je taj dogovor ipak doveo do uspjeha. Bog bi čao jer se je inače bojati još većih izgređa i još strašnijih sukoba.

U petak ni u subotu nije izašao nijedan list u Trstu. Sve što smo o tih dogodiljih doznali dolazi iz ustmene predaže.

Užasne posljedice krzmanje radnika u Trstu.

U petak na veče došlo je — kako je već rečeno — do prvog sukoba između vojke i radnikah na velikom i horsnom trgu. Vojničtvo napadnuto i ranjeno kamenjem, odgovorilo je olovom. Strašan bijaše to sukob! Naroda sakupljeno na hiljade na obih trgovih a vojničtvo malobrojno i ugroženo sa svih stranah. Očevideci pripoviedaju, da je nastao grozan prizor poslije prvog praska puške. Vika, jauk, lelek i plač žena, djece i mužkaraca odzvanjao je sa svih strana. Telefonički pozvani liečnici i njihovi poslužnici sa

Izlazi svakog utorka i petka o podno.

Netiskani dopisi se ne vraćaju, ne podpisani ne šalju, a nefrankirani neprimaju.

Predplata sa poštarinom stoji 12 K u obće, na godinu 6 K za svake, na pol godin. ili K 6—, odn. K 3— na pol godin.

Izvan carevine više poštarina. Plaća i utičnje se u Puli.

Pojedini broj stoji 10 h. kolik u Puli, tolik izvan iste.

Uredništvo se nalazi u ulici Giulia br. 5 te prima stranke osim nedjelje i svrta svaki dan od 11—12 sati prije podne.

vozovi i nosiljkama priskoćioše na pomoć ranjenim, koje odnese u bliže ljekarne, mrtve odpraviše u bolnicu. Izvjestno se nezna ni danas koliko bijaše prvog dana mrtvih a koliko ranjenih, govori se, da je ostalo njih 9 na mjestu mrtvih, a veliko mnoštvo ranjenih prenesoše u ljekarne, u bolnicu i u privatne stanove. Ta neizvjestnost traje, jer neizlaze tršćanski listovi pošto krzmaju svi slugari.

U noći od petka na subotu vladała je gradom mrtva tišina; gusta zimska kiša padala je skoro čitav dan i čitavu noć; ulice bijahu posve puste i slabo li nitako razsvjetljene, jer su izgređnici polupali ili porušili mnogo javnih svetionika. Ona grobna tišina u petak ob noć obećivala je bolju i mirniju subotu. Očekivalo se je naime, da će mnogoga izgređnika ono mnoštvo žrtava prvog dana raztrieniti, te da će svoje pravo suvisano i trieznim ponašanjem traziiti. Ali upravo ona grobna tišina bijaše na žalost predtečom još groznijih događajaja.

Subotu za rana stali se radnici sakupljati po raznih mjestih grada, ponajviše u i pred sjelom društva socijaldemokrata u ulici Tintore. Vojničtvo, pojačeno do-lazkom četa iz Gorice, Pule itd. obilazilo je u većih i manjih odielih, predvodjeno od častnika i činovnika redarstva, gradom. Važnije točke bijahu od vojnika zaposjednute. Svi vojnici bijahu oboružani i spremni kao u vrijeme rata.

U jutro je prošlo razmjerno mirno. Bilo je više uapšenja i manjih sukoba, ali do krvoprolića, reč bi da nije došlo. Radnici su viečali u sjelu spomenutog društva o odgovoru, što im ga je dalo ravnateljstvo Lloydada, t. j. da prouči i razsudi zahtjeve grijača posebno razsudišće (arbitral) sastavljeno od trojice članova občinskoga zastupstva i od odaslanika radničtva. Radnici su pristali i na taj uvjet. To rasudišće sastalo se u subotu po podne na gradskoj viećnici. Prisustvovao je i gradski načelnik.

Subotu poslije podne došlo je ponovno i na raznih mjestih do žestokih sukoba između radničtva te redarstva i vojničtva. Jedan dio radnika bijaše sakupljen u ulici Tintore dočim je drugi kolao amo tamo po gradu.

Na malom trgu — nedaleko crkve sv. Antona naroga stajao je jedan odio vojničtva. Tuj je došlo najprije do krvavog sukoba. Sa ulice, sa prozora i krovova počelo je sipati na vojničtvo kamenje i opeke. Zapovjednik, videći sebe i druge u pogibelji života, dade zapovied vojnikom, da pucaju; puške prasnushe, nastajau jauk, strka, bježanje i silna strava. Tuj je palo mrtvih i više ranjenih; broj jednih i drugih nije poznat. Kasnije pucau su opet jednom vojnici izazvani i napadnuti kamenjem. Palo je opet novih žrtava. Govorilo se, da je u subotu ostalo mnogo više mrtvih i ranjenih nego li u petak. Točno će se doznati kasnije kad budu mogli listovi te grozne događajaja opisati.

Oko lo crkve sv. Antona polupaše i strgaše izgređnici sve javne svetionike, te upališe plinске cievi, iz kojih je visoko suklijao plamen. Prizvani bijahu vatrogasci,

da ugase plamen i da zaprieče veće nesreće. Pred samim vojništvom lupali su izgređnici i kidali svetionike i druge predmete, kojih se moglo dočepati.

Pod večer — oko 5 sati — došlo je par stotina mladih radnika u zatvorenih redovih pjevajući radničku himnu i viču: Viva Vittoria! izpred gradske vijećnice, korsom u ulice Farneto pak Tintore. Odmah se je pronio glas, da je ravnateljstvo Lloydja popustilo pristavi na zahtjeve grljača i da je sklopljen mir. Svakom gledaocu tih tužnih i burnih prizora kao da je pao kamen sa prsiju. I načelnik grada da je u tom smislu izdao proglas govornjavu občinstvo na mir i red. Ma večer i po noći bijaše pograda Trstu još veća pustolo nego li prijašnjeg dana. Kiša je prestano sipala a riedke svetiljke odavale su toli malo svjetla, te ti se činilo, da si na selu, nipošto u velikom gradu, gdje obično sjaje električna svjetlost i mnogobrojni plinski svetionici.

U subotu posle podne zaodjenuo se je skoro sav grad u crninu. Sa većine prozora lepršale su crne zastavice, crni rubci i svakojaki drugi predmeti ženskog odijela crne boje. Što je komu pod ruke došlo — samo da bijaše crno, objesio je na prozor — jer se je orio sa ulice glas: van s crninom ili ćemo pobiti prozore! I pobise na mnogih stanovih, gdje ne bijaše crnog znaka žalosti, mnogobrojne prozore. Još iste noći i u nedjelju jutro skinute svi na zapovjed redarstva te prisilne znakove žalosti.

Noć od subote na nedjelju prošla je posve mirno — kako rekomo — u mrtvoj tišini. Redarstvo je ipak sa vojništvom kružilo amo tamo po gradu.

Zastupstvo grada Trsta o krznanju tamošnjih radnika.

U subotu večer obdržavalo je zastupstvo grada Trsta javnu sjednicu, na kojoj se je razpravljalo o krznanju radnika i o posljedical, koje su radi toga nastale. U tom pogledu bijaše stvoren sljedeći jednoglasni zaključak:

1. Načelnik sa članovi delegacije po-dati će se k c. kr. namjesniku, da posreduje neka bi se odmah pustilo na slohodu sve one, koji su povodom izgređa za trajanja štrajka bili uapšeni.

2. Brzojaviti se ima ministru-predsjedniku, da izdade potrebite naloge, da se povrati mir.

3. Neka se izabere iz sredine gradskoga zastupstva posebni izražni odbor od 7 članova, koje ima odabrati sam načelnik između pristasa svoju stranaka.

4. Neka se žrtve pokopaju na troškove občine.

5. Neka se dade rodbini žrtava iz občinske blagajne podpora od K 10.000. Zastupnik vlade izjavio je, da si je vlada svjestna svoje odgovornosti, te prezumilje namjesnik osobno svu odgovornost na sebe; da je vladi poznato, da su u taj posao upleteni također takovi življeni, koji nisu imali i koji neimaju nakane podpirati težnje krznanjućih grljača, te da će vlada postupati sa svom strogošću, da se opet uvede mir i red.

Obsadno stanje u Trstu.

Krivni sukobi, koje se opetovale subotu između oružane sile i krznanjućih radnika ponukali su vladine krugove na proglašenje obsadnog stanja za grad Trst sa okolicom. Na taj skrajni korak nisu stalno krznanjući radnici mislili.

Po kaznenom postupniku imadu pravo odlučiti o obsadnom stanju u jednom mjestu, pokrajini ili cijeloj polu monarhije: ministar unutarnjih posala; namjesnik one pokrajine, predsjednik prizivnog suda pod čiji djelokrug spada mjesto, gdje valja proglasiti obsadno stanje i državni nadodvjetnik.

U nazočnom slučaju odlučili su dakle ministar-predsjednik dr. Koerber; c. kr. namjesnik grof Goess; c. kr. predsjednik prizivnog suda Kindinger i državni nadodvjetnik dr. Tadei.

Proglašanjem obsadnog stanja liseni su državljani dotadanih svojih prava i odgovaraju za sve prekršaje, prestupke itd; posebnomu sudu, koji sudi u najkraćem roku u najstrožijem smislu. Tko se n. p. suprotstavi organom javne sigurnosti, bilo redarstvu, oružničtvu ili vojništvu, biva kažnjem smrću u najkraćem roku.

U nedjelju do podne proglasili su činovnici c. kr. redarstva u Trstu po čitavom gradu obsadno stanje. Jedan vojnika sa zapovjednikom i činovnikom redarstva na čelu obašli su jedan do grada zaustavljajuć se na svih trgovih i na razkrižju ulicah. Taj je najprije vojnik dao znak trubljom, da se ljudstvo sakupi. Činovnik redarstva pročitao je oglas o obsadnom stanju i stroge posljedice za onoga, koji se nebi novom stanju prilagodio; zatim je vojnik udario nekoliko puta po tamburu i vod se pomaknuo u drugu ulicu.

Čudan utisak izazvalo je to proglašenje obsadnog stanja na svakoga. Svi prozori bijahu puni zpatilježnih; narod na ulicah razilazio se na sve strane čim je činovnik redarstva pročitao oglas. Nitko neprigovori, nitko se neoglasio, već se svatko poniknute glave odalacio.

Po trčanskim ulicah kružila su vojničke patrolje praćene od redarstva. Vrime bijaše silno neugodno. Ostar vjetar duvao je velikom silom noseći sobom, snieg i led. Okolo podna bijahu sve ulice puste; jedino vojničke patrolje šetale su brzim korakom amo tamo po gradu. Njih je morao svatko požaliti, koji su ni krivi ni dužni izloženi bili najvećoj nepogodi vremena.

U nedjelju posle podne bijahu ulice još pustije; grad je izgledao kao da je izumro. Biesneća bura kao da je pjevala opjelo nesretnim žrtvama, koje su počivale u kapeli javne bolnice i u mrtvašnici kod sv. Justa. I samo vrime kao da je žalilo one nesretnike, koji su većinom svoju zanačiteljnost platili glavom. Ovako žalostnih posljedica nije stalno nitko predvidjao dogodjajem zadnjih dana u gradu Trstu. Tko je tu veliku nesreću prouzročio, preuzeo je strašnu odgovornost pred Bogom i pred nepristranom poviesti.

Odziv u Puli.

U subotu večer obdržavali su puljski socijalisti javni sastanak u dvorani „Apollo“ u znak solidarnosti sa trčanskim krznanjućim radnicima. Novinar Lajos Domokos držao je svečani pjesničko-mistički govor, a nezbeživi dr. Devescovi bio je tumačem čustva solidarnosti „moderne puljske buržoazije“ sa radničkom stvarju. Glasovalo se shodnom resolucijom pozdrav krznanjućim radnikom i izražaj žalosti nad palim žrtvama. Nakon toga se razidžose uz pjevanje „Marseilize“ i „radničke himne“.

Drugi izkaza u Puli nije bilo, i red je ostao nepunučen.

Komentiralo se do duše po gradu držanje socijalista, jer je svakomu upalo u oči to, što su se u Trstu za krznanjuće grljače podigli radnici svih tvornica, koje s Lloydom nemaju nikakvoga posla, te ih se sivar nije nepo-redno ticala; dočim puljski socijaliste, najvećim dielom zaposleni u Arsenalu, kod poslodavca dikačići koji je Lloydu u pomoć priskoćio, šaljuć mu grljače na pomoć, ograničise se na jednostavno glasovanje platoničke resolucije. Vele ljudi, da puljski socijaliste imadu više opreznosti ili manje kuraze od trčanskih sudrugova.

Neopravdana mržnja.

Tko je zadnjih dana pratio sve dogodjaje u gradu Trstu mogao se je osvjedočiti, da bijaše glavni žalac demonstranta i izgređnika naperen protiv straži javne sigurnosti i protiv vojništva. Taj pojav dade se teško raztumačiti.

Nijedan bo pravni radnik nemože mrziti ni stražara ni vojnika radi toga; što oni vrše svoju tešku i nezavidnu službu. Stražar služi svoj krah tim, šta pazi na mir i red i da vrši naloge vojništva

predpostavljenih. Njegova služba je upravo u Trstu tako težka i puna odgovornosti, da mu na njoj ni najposlednji socijalista nemože zavidjati. Zašto dakle mrziti toga čavara reda i mira, koji se tako rekuć žrtvuje za dobro ostalih građana? Opetujemo, da pravedan i vrijeđan radnik bilo koje narodnosti neće toga činiti.

Nemanja mržnja naparena bijaše protiv vojništva, koje je za bure, kiše i sniega, po danu i po noći pod vedrim nebom uztrajalo u obrani tudjeg vlasništva i u zaštići mira i reda.

Iz početka izgređa ciljalo su izgređnici na redarstvo i na vojništvo. Među prvimi bijahu ranjeni redari i vojnici. U petak pbslje podne započelo je krvoproliće tim, da bijaše kamenovan jedan nadporučnik, koji je zapoviedao svojoj četi na velikom trgu.

U subotu po podne sipalo je kamenje protiv vojnika u ulici sv. Antona i na malom trgu kao iz vreće. Ipak nisu nikomu ništa činili, već mirno stajali i pazili na mir i red.

Nepoznati izgređnici popeše se na krovove susjednih kuća te neopazeni sipahu kamenje, opeke, slaklo itd. na mirno stojeće vojnike. U sebehrani izprazniše vojnici puške na onu stran, odkud je na njih kamenje letilo; palo je žrtava, a sinje kukavice ostaše skrivene u sjegurmo.

Na večer istoga dana ustrieše iz revolvera mirno idućega stražara, koji je pošao u krčmu uzeti četvrt vina za večeru nedaleko kolodvora.

Nama se prikazuje neraztumačivim takovo postupanje protiv čavaram mira i reda i protiv vojništva, te smo osvjedočeni, da su vrlo riedki između radnika, koji bi takvo postupanje odobrili. Čini nam se dapače, da sami radnici neimaju nikakva posla s timi izgređi i da su radnici najmanje navallili riečju i činom koli na redarstvo toli na vojništvo.

Tako si tumačimo i rieči vladinog zastupnika viteza Jeltmara u sjednici gradskoga zastupstva u subotu na večer, koji je rekao, da su u izgrede upleteni življeni, koji neimaju namjere podpirati stvar krznanjućih. G. vitezu Jeltmaru i njegovim predpostavljenim biti će vrlo dobro poznato, da su talijanski radikalni življeni u Trstu vazda mrzili i proganjali koji redarstvo, toli vojništvo, i svakoga, koji im bijaše il je na putu za postignuće njihovih protuautrijskih težnja. Tko zna nebi li se baš u redovih pristasa one stranke našlo na one pogibeljne stvorove, koji su grozne izgrede od pelka i subote izazvali i prouzročili.

Koliko je radnika zapustilo radnju u Trstu?

Na ovo pitanje nemožeće je odgovoriti. Bečkim listovom brzojavljali su iz Trsta, da krzma ili štrajkuje 10.000 pak 15.000 i konačno 20.000 radnika. Stalna nemože nitko ništa navesti već to, da su radnju zapustili radnici svih javnih i privatnih, velikih i malenih radionica. Radnikom pridružilo se je mnoštvo drugog občinstva, razodznalih žena i muzkaraca, koji su svuda gradom pratili radnike, te počinjali, il bar pomogli počinjati svakojake izgrede.

Opet mir.

U ponedjeljak zavladao je u Trstu običajni život. Svatko ide po svojem poslu kano i obično; jedino je viditi sad ovdje sad ondje oružnike i pratnji redara, koji obilaze gradom. Osim toga pokazuju tužno lice one ulice, u kojih su najviše izgređi biesnili. Tuj su sve svetiljke potučene ili porušene, čim je mjestojno blagajni nanešena velika šteta.

Iz carevinskoga vieća.

Beč 15. febrara, 1902. Zastupnička kuća držala je tri dana zajedno sjednice, i to dosta duge. U tri dana obavila je rad jednu tečku dne-

vnoga reda, naime zakonstu osnovu o privoli novorčenja. Tu zakonstu osnovu razpravilo se je i podrobno, i bilo je konačno prihvaćena većinom glasova u drugom i trećem članju. Na prigovore što su jih razni zastupnici učinili vojenskoj upravi, ministar domobranstva je ove godine jako malo i sustezljivo odgovorio. U mnogih pitanjih je reko, da spadaju na skupno ministarstvo rata. Kod te razprave za nas na jugu najznamenitiji je govor zast. Biankini-a.

Biankini kod razprave o novacih.

Hrvatski govoreć uzvrđi, da je vojničko zakonodavstvo u obće grozno da neredu barbarsko. Postupak u vojski ima germanizatorične svrhe, a kod nas Hrvata s jedne strane, naročito kod hrvatskoga domobranstva, mađjarofilske, s druge strane, imenito kod c. i. kr. mornarice talijanofilske. Njemački nastavljajuć reče, da će kao zastupnik primorke zemlje govoriti poglavito o c. i. kr. mornarici.

Vojnici mornarice, koje jedro sačinjavaju Hrvati, moradu služiti 4 godine, dočim ostali služe samo 3 godine. Njegov predlog da se umanji dobu službovanja kod mornarice još je uvijek neriešen.

Prosvjeduje protiv tomu, da vojnici mornarice moradu ostati, uspor zakona, i preko četiri godine, po dva tri mjeseca, pače i više, lietos oni, koji su na brodovih sjedobno poslanih na šetnju u Kinu, a koji se još nisu vratili.

Nadovazujuć na tu ekspediciju u Kintu, veli da su i tom prilikom Hrvati pokazali svoju povjestnu hrabrost, a uprava vojske svoju za Hrvate običajnu zahvalnost. One, koji su se vratili iz Kine pozdravio je viceadmiral Kittel, i pobvalio one koji su se odlikovali, najviše Hrvate. I to je učinio njemački, tako da ga momčad nije razumjela. I u vojski imalo bi se na to raditi da se k sreću govori, a to se može samo, ako se govori momčadi u jeziku koji razumije, hrvatskoj hrvatski.

Časnici nezadno hrvatskoga jezika, jezika velike većine mornarice. Sa novo uvedenimi kursu za časnike za naučenje hrvatskoga jezika malo će se doseći. U akademiji već valja da se nauče puno dobro taj jezik. I koj se ga nenauči, taj nebi smjeo postati časnikom. Do sada su časnici većinom Niemci i Mađjari, koji nit znadu jezika nit su tako sposobni za mornaricu kako bi bili došaci. U Dalmaciji, a pak i u Istri, valjalo bi ustrojiti pripradne tečaje za akademiju, da se pak uzgoji časnika, koji su primodom zvanu na more, i koji bi znali s momčadi obćiti.

Nego ni dosadanjimi uvredami sa strane oblasti monarhije protiv Hrvatoma reč bi da časa nije puna. Kod hrvatskoga domobranstva, gdje bi imali biti časnici sauno Hrvati ima već dvie trećine Mađjara; kod istoga domobranstva, gdje je zakonom ustanovljen hrvatski službeni jezik vlada mađjarski: mjesto hrvatske zakonite zastave vije se mađjarska! „Eljen Lajos Košut!“ kliče na to ujedljivo Biankini, a okoliš mu pljeska.

U Dalmaciji i Istri, naročito kod c. i. kr. mornarice, što se nepogoduje njemačtvu i mađjarstvu, to se pogoduje talijanstvu. Arsenalci u Puli su saveznici skrajne italijanske stranke. Kod raznih izbora oni njoj pomognu i agitovati u njezine svrhe, već dosta svakomu nesliepomu i negluhomu poznate. Na 1. septembra 1901. kod zabave što su ju priredili njeki mladi ljudi talijanske stranke svirala je glazba c. i. kr. mornarice talijanske komade najizazivnije za Hrvate. Dne 9. febrara ove godine kod plesa „Leghe“ u Zadru učestvovali su razni časnici u podpunoj paradi, a njeki su pomogli i prostorije uređiti. Što hoće „Leghe“, to zna već svako die. Njezin rad je naperen protiv Hrvatoma, za potalijančenje primorskikh pokrajina.

Kao da je njekakav demon u ovoj monarhiji, koji sve moguće radi na nje-

zino razpadnuće, i na uništenje Hrvata i Slovenaca na jugu!

Poznat je program talijanske irredente u Italiji samoj: ona hoće da pridruži Italiji Trst, Istru, Dalmaciju, u Italiji pače smatraju te pokrajine posve talijanskimi, za koje neće trebati već duže ni boriti se, nit škole ustrajati, kako jih ustraja Lega — a austrijska pa i mađjarska vlada i njezini organi, rade na sve načine za oživotvorenje toga programa.

Govornik pokazuje razglednicu, u žalostnom ruhu, razaslanu prigodom godišnjice smrti Umberta, na kojoj su naslikani Trščani, stari i mladi, kako pružaju ruke prema Pantheonu u Rimu, ključu, da čekaju dan oslobođenja. Nedavno kad se je bućilo za ustrojenjem talijanskoga sveučilišta, obdržavali su talijanski djaci u Rimu skupštinu, na kojoj su klicali: Živio talijanski Trst, živila talijanska Istra, živila talijanska Dalmacija. I pri svem tom austrijske i mađjarske vlade podupiru talijanstvo u naših zemljah. Dosta reč će se, da se ima proti požudam talijanskim tvrđjave, brodove, vojske, al to sve neće biti u odlučnom času dovoljno. Valja za dobiti i srca primorskih stanovnika, većinom Hrvata, valja biti pravedno prema njim, pomoći jih dizati gospodarski i društveno. Onda će znati i htjeti braniti svoja ognjišta za se i za svoga kralja, austrijskoga cesara. Govornika su mnogi slušali i mnogi su na svrati burno povladjivali i čestitali.

Bečke stvari.

Prošloga tjedna su dr. Lueger, dr. Gessmann i drugovi upravili na ministra-predsjednika upit, da li je voljan popriimiti shodne mjere, da se kod ljetos predstojećih izbora u Beču zaprieči svako kupovanje glasova. Povod tog interpellaciji dao je tajlan proglaš „liberalnih“ bečkih krugova na svoje sumišljenike, kojim su jih pozvali da sabiru novca za izbore. Pri tom bijaše osvada na pojedine „liberalne“.

Ministar-predsjednik odgovorio je na tu interpellaciju dne 13. t. mj. Rekao je, da svaka stranka ima više ili manje novca za agitacije kod izbora, tako jih želi imati i „liberalna“, al on misli da jih neće rabiti za kupovanje glasova. Sažalio je u interpellaciji što se vriednja muževe na daleko poznale.

Gross u ime „liberalaca“ odbio je osvade na liberalce. Dr. Lueger je rekao, da su vriedni dokazati što je u interpellaciji rečeno. Vogler je predložio otvorenje razprave ob odgovoru na interpellaciju. Većina kuće je prihvatila taj predlog. Tim se je dalo povoda, da se je u jučeranjjoj sjednici od 11. pr. p. do 6^{1/2} po podne govorilo o bečkih stvari. Pri tom se je u jedne i druge strane psovalo upravo grozno, kako se nepsuje ni u najgorem društvu u krčmi. Nisam voljan o tom pisati. Preveć je ogavno!

Bosanske željeznice.

U današnjoj sjednici razpravljalo se je o zakonskoj osnovi za gradnju željeznica u Bosni. Bosna ponosna i kršna Hercegovina, odnosno njezini stanovnici, će nositi troškove za nje, a u Beču i Pešti se ne samo razpravlja o njih nego i sastavlja osposve i odlučuje o troškovih, i to bez ijednoga predstavnika Bosne-Hercegovine! Ironija sudbine.

Željeznice koje se imaju graditi jesu: Od Sarajeva prema iztoku do medje Sandžaka u Lirskoj dolini uz Uvac sa jednom postranom prugom preko Višegrada do srbske medje uz Erzava-dolini uz Kardije, Bugojno-Arčano i Doboj-Samac.

Kao izvjestitelj za te željeznice je bar. Kubeck. On jih zagovara vruće, a izliče pri tom također potrebe Dalmacije, i za nju se iskreno zauzimlje.

Posve je naravski, da su se za tu razpravu oglasili na prvom mjestu zastupnici iz Dalmacije. Krv nije voda. U Bosni i Hercegovini živi hrvatski narod kao i u Dalmaciji. Bosna i Hercegovina su zajedle

Dalmacije, a Dalmacija pruža onim izlaze u široki svijet. Jedno su po Bogu i prijrodi, jedni su njim probiteci. Dočim, je Biankini bio u željezničnom odboru, upisali su se za razpravu u kući zastupnika Perić, Borčić i dr. Irčević. Prva dvojica su danas govorili.

Zast. Perić reko je hrvatskim jezikom, da je monarhija usljed svoje nesretne nuztarnje i vanjske politike prisiljena graditi vojne željeznice, kakove su u glavnom, ove u razpravi stojeće, da može obraniti, ono što njoj je usljed te politike u pogibjelji. U njemačkom dielu govora odbija kulturu kakvu smo jučer imali zgodu opaziti kod „Bečke razprave“. Obara se na one njeke bečke listove koji bezsavesno o Bosni pišu. Nek se tu preveć neprte. Bosna i Hercegovina su hrvatske zemlje, po svojih stanovnicih, one spadaju hrvatskoj državi, koje kralj je car austrijski. Prema tomu bi vlade Njeg. Velič imale u njih postupati, a nedopustiti da tuđi življenjsavaju zemlju i narod, nego domaće dizati.

Zahvaljuje izvjestitelju na njegovih toplih riečih koji za Bosnu i Hercegovinu toli za Dalmaciju; pak zagovara posebni predlog zast. Biankini-a, kojim se poziva vlada da sagradi prugu Aržan—Imotski. Gradnja ta ovisi samo od austrijske vlade. Tehnički nepruža poteškoća, za promet i obćenje odnosnoga pučanstva nuzdna, strategički znamenita.

Zast. Borčić izriče govor na više zasnovan. U glavnom kori i najodlučnije odsudjuje slabost austrijske vlade prema mađjarskoj, koje diktatom se i u Bosni pokorava. Prigovara takođerj Kallayevoj upravi. Sve osnove željezničke su u prilog mađjarom, a za malu ili nikakvu korist Dalmaciji i u obće zemljah ovratrim! Prava vlada ove pole monarhije bila bi već davno učinila Spljet najvećim stovarištem svojim na jadranskom moru. A Spljet, središte Dalmacije, kojoj su zajedle Bosna i Hercegovina, a koje u Dalmaciji imaju svoje izlaze, taj Spljet zapuštan je više nego i manja i neznatnija mjesta. Prema svojim riečim on bi morao glasovati proti predložecim željezničnim osnovam, al će ipak glasovati za nje prama onoj: „Uzmi pobre što ti daju!“

Iza Borčića govorio je ministar željeznica vit. Wittek. Njegovo razlaganje bilo je tako ponizujuće za vlade ove pole monarhije, i tako puzavo prema Mađjarom, da su njeiki njemački zastupnici, kad je svršio, ironično uzviknuli: „Eljen a Madjar!“

Krvavi nemiri u Trstu.

Već jučer, pelak, postavili su trščanski zastupnici, kao i socijalno-demokratski upit na ministra-predsjednika radi strajka Lloydovih grijača i što je s tim združeno. Danas, posle jučeranjih nemira i krvavih događaja u Trstu, pitali su odmah početkom sjednice odgovor na interpellaciju. Ministar-predsjednik bio je pripravan na to. Odmah je odgovorio. Očrtao je događaj kako ga je opisana iz Trsta dobio, i reko da je vojska morala pucati, i da su oblasti učinile svoju dužnost. Nješto posle druge ure po podne, posle govora ministra željeznica, prekinuo je predsjednik kuće razpravu o bosanskih željeznicah, i priglasio dva prešna predloga, jednoga od trščanskih drugoga od socijalno-demokratskih zastupnika. Jedan i drugi predlog su zahijevali, da se bezodvlačno stroga iztraga povede i postupa proti krivicem, te da se država zauzme za udove i sirote jučer u Trstu ubijenih.

Sa nekoliko rieči je obrazložio prešnost Basevi, pak polanje Pernerstorfer. On je to mogao, jer je već sinoć socijalno-demokratska stranka poslala u Trst dra. Ellenbogen da razvidi stvar na licu mjesta. S ovim je Pernerstorfer danas telefonično govorio, i bio dobro obavješten. Već posle drugoga govornika bila je razpravu o prešnosti zaključena. Dočim su razai govornici obćenito krivili javne ori-

gane, glavni govori Franko Steiner objedio je i samoga namjestnika s njegove nesposobnosti.

Prešnost predloga i sam predlog primila je krta jednoglasno. Samo opat Treunfels je sjedio, jer da zadnja točka predloga znači poduprieti revolucionare. Stoga se je na njega s raznih strana žestoko napalo, a on se prilično žestoko branio.

Franina i Jurina.

Fr. Ma zač se toliko ripe Volosko-Opatijski mačić i matice na „obćinski tro“ va Opatije?

Jur. Da ča će nam to krvatsko, da zač se nebi reko na jedan ežempalj, po starinsku al po slavinsku: „Piazza Comunale“, al ča takovega, ča saki Talijan razume.

Fr. Tako ča j' ovo trg za oneh, ki pridru z Italije šenci prodati va Opatiju?

Jur. Ma, takovi su mačićem i maćicam draži, nego mi domači.

Fr. Dragi ti, pusti ih ča, ono j' sve skupa nemo i munjeno.

Razne vesti.

Političke:

Austro-Ugarska. Iz Beča nam pišu, da se u tamošnjih zastupničkih krugovih pogovara pod izviesno, da samostalni carinski vienik neće biti po svoj prilici ovog proljeća gotov, premda se o njem dogovori marljivo vode. Carevinsko vieće da neće biti u stanju, da uzme u razpravu one predmete, koji su u savezu sa Austro-ugarskom nagodbom.

Česki zastupnici sviju stranaka imali su dne 14. t. mj. sjednicu parlamentarnog poverjenstva pod predsjedničvom dra. Pacuka. Na toj sjednici povela se razprava i o sadašnjem položaju i eventualnoj promjeni vlade, ako nebi predložio, koji se odnose na austro-ugarsku nagodbu još ove godine došli pred carevinsko vieće.

Dne 12. t. mj. odputovao je nadvojvoda Fran Ferdinand iz Petrograda za Beč. Na varšavskom kolodvoru stavila je preobraženska pukovinja počastnu kompaniju. Na kolodvoru sakupili su se svi častnici brucke pukovnije, koji se nalaze u Petrogradu. Malo prije 3 sata stigli su svi veliki knezovi, ministri, dvorski dostojanstvenici, austrijski poslanik barun Achreathal i ostali članovi poslaničtva na kolodvor. Iza njih došo je car Nikola s nadvojvodom Franom Ferdinandom. Glazba je igrala austrijsku himnu. Nadvojvoda se oprostio prisutnima, osobiti sa carem i velikimi knezovi te je odmah zatim vlak krenuo.

U mađjarskom saboru stavljene su dne 13. t. mj. dvie interpellacije mađjarske neodvisne stranke u pogledu putovanja nadvojvoda Frana Ferdinanda u Petrograd. Prvi je interpelirao vladu zastupnik Komjathy a drugi zastupnik Visontai. Prva se interpellacija osnovna na činjenici, što nije nitko iz Ugarske pratio nadvojvodu

Petrograd, a ipak ima on dvostruko znamenovanje, kao priestolonasljednik ugarski i kao priestolonasljednik austrijski. Samostalnost mađjarskoga naroda traži, da samostalnost i neodvisnost državne dodje do izražaja kad priestolonasljednik dodje komu u posjete. Ako se to ne zbiva, vriedja se ugarska državna misao i samosviest naroda.

U hrvatskom saboru razpravlja se o vladinoj osnovi o karnasecijah, kad čega sudjeluje živo i opozicija. U sjednici od dne 15. t. mj. predložio je verifikacionalni odbor svoj zaključak o preporom izboru zastupnika Brestyenskoga. Predlog odbora glasi, da se taj izbor odobri i da vlada predloži saboru zakonsku osnovu, kojom bi se ograničilo izbornu agilaciju od strane svećenstva.

Pokrajinske:

† Jelena Krlež, majka našega rodoljublja i prijatelja g. Lacka Kržja, glavnog zastupnika osjeugarajuće zadruge „Croatia“ preminula je u Čabru ob noć od nedjelje na ponedjeljak.

Vriednog pokojnici bila lahka zemljica, a Bog učestio prijatelja Lacka i njegovu cilu obitelj nad tako težkim gubitkom!

Iz Kaštelara javljaju nam: Danas 15. febrara pokopan je ovdasuji posljednji Miho Valentić, koji je pred mjesec dana bio smrtno ranjen od nekih šarenjaka.

Govori se, da je kazeno iztraživanje bilo i ovdje onako kako više puta po Istri, to jest po tumaču, a zato možda i nepodpuno.

Ovo bi moralo na sreće uzeti predsjedništvo Rovinskog tribunala, pak jedanput učiniti kraj nesporobam.

Cienik na Istarskoj željeznici Trst—Poreč. Ravnateljstvo mjestne željeznice Trst—Poreč priobćilo je zemaljskomu odboru za Istru, da je ministarstvo uvažilo predlog zemaljskoga odbora glede sniženja cienika jedino za prenos nekotih proizvoda kao što je vino, dočim ostaje za prenos osoba već određeni cienik. Uvesti da će se valjda vezni listovi za lamo i natrag uz sniženu cieniu.

Povećanje lječilišne takse. Zemaljski odbor u Poreču izjavio je c. kr. namjestništvu u Trstu, da je opravdano povećanje takse za lječilište i za glazbu u okružju lječilišta u Lošinjju, kako je to zaključio tamošnji lječilišni odbor.

Novaćenje u Istri. Ove godine provesti će se u Istri novaćenje sljedećih dana: U Krku dne 11. i 12. marča; u Cresu dne 10. marča; u Lošinjju dne 8. marča; u Poreču dne 5. i 6. marča; u Bujahu dne 3. i 4. marča; u Labinu dne 4. i 5. aprila; u Voloskom dne 26. marča te 1. i 2. aprila; u Kopru dne 21., 22., 23., 24. i 25. aprila; u Piranu dne 26. i 28. aprila; u Rovinjju dne 14. aprila; u Puli dne 8., 9., 10., 11. i 12. aprila; u Buzetu dne 17. i 18. marča; u Pazinu dne 22., 23., i 24. marča; u Podgradu dne 13. i 14. marča; u Motovunu dne 20. i 21. marča.

U Koparskoj kaznolnoj razpisano je mjesto stražara sa godišnjom plaćom od 800 kruna. Na to mjesto imaju pravo izsluženi vojnici.

Podpora za gradnju ceste. Obćinskomu glavarstvu u Cresu obećao je zemaljski odbor podporu od 2500 kruna i posudu od 2500 kruna bez interesa te posudu od 5000 kruna iz zaklade „Bratovščina“ za gradnju obalne ceste od Sv. Lucije do svetionika u Kovačicah.

Razpisuje se natječaj na mjesto poštarskog poslovača kod c. kr. poštarsko-telegrafskog ureda u Plominu (III. razred 3. stupanj) u kotarskom poglavarstvu Pazin. Pausal za poslužnika 266 K.

Molbe kroz rok od 2 sedmice na c. kr. ravnateljstvo pošta i telegrafa u Trstu.

Sukobilni se parobrodi. Utrščanskoj luci sukobiše se prošloga čedna dva parobroda i to danski parobrod „Norwest“, koji je izlazio iz luke, udario je prednjim

